

BİR RİSALE-İ NUR DERSİ

İslam Dini'nin en önemli olaylarından biri olan Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'in MİRAC mucizesinin her yönünü ilmen ispatlayan Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri'nin Risale-i Nur Külliyyatı içinde yer alan MİRAC RİSALESİ'NİN tamamını yayımlıyoruz.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINI / RİSALE-İ NUR KÜLLİYATI / SÖZLER KİTABI – 31.SÖZ
Mi'rac-ı Nebeviyeye dairdir

İhtar: Mi'rac meselesi, erkân-ı imaniyenin usûlünden sonra terettüp eden bir neticedir. Ve erkân-ı imaniyenin nurlarından meded alan bir nurdur. Erkân-ı imaniyeyi kabul etmeyen dinsiz mühlidlere karşı elbette bizzat ispat edilmez. Çünkü Allah'ı bilmeyen, Peygamberi tanımayan ve melaikeyi kabul etmeyen veya semavatın vücudunu inkâr eden adamlara mi'racdan bahsedilmez. Evvela o erkânı ispat etmek lâzım geliyor. Öyle ise biz, mi'racda istib'ad ile vesveseye düşen bir mü'mini muhatap ittihaz ederek ona karşı beyan edeceğiz. Ara sıra makam-ı istima'da olan mülhidi nazara alıp serd-i kelâm edeceğiz. Bazı sözlerde hakikat-i mi'racın bir kısım lem'aları zikredilmişti. İhvanlarımla ısrarı ile ayrı ayrı o lem'aları hakikatin aslıyla birleştirmek ve kemalât-ı Ahmediyenin (asm) cemaline birden bir âyine yapmak için inayeti Allah'tan istedik.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي
بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ❁

إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى ❁ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ❁ ذُومِرَّةٍ فَاسْتَوَى ❁ وَهُوَ
بِالْأَفْقِ الْأَعْلَى ❁ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ❁ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ❁ فَأَوْحَى إِلَى
عَبْدِهِ مَا أَوْحَى ❁ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى ❁ أَفَتَمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَى ❁ وَلَقَدْ
رَأَاهُ نَزَّلَةً أُخْرَى ❁ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ❁ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى ❁ إِذْ يَغْشَى
السُّدْرَةَ مَا يَغْشَى ❁ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ❁ لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى

Evvelki âyet-i azîmenin azîm hazinesinden yalnız اِنَّ زَاغَ الزَّاهِي zamirinde bir düstur-u belâgata istinad eden iki remzin meselemize münasebeti olduğu için i'caz bahsinde beyan edildiği üzere yazacağız. İşte Kur'an-ı Hakîm, Habib-i Ekrem aleyhi efdalü's-salâti ve ekmelü's-selâmın mi'racının mebde-i olan, Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya olan seyrinin zikrettikten sonra اِنَّ زَاغَ الزَّاهِي هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ der. Ve şu kelâm ile Sure-i هَوِّى اِذَا هَوَّيْنَا لَكَ اَصْحَابَكَ وَنَزَّلْنَا نَارًا مِّنْ سَمَوَاتِنَا فَاصْبِرْ اِنَّ زَاغَ الزَّاهِي deki zamir, ya Cenab-ı Hakk'a râcidir veyahut Peygamberdir (asm).

Peygambere göre olsa kanun-u belâgat ve münasebet-i siyak-ı kelâm şöyle ifade ediyor ki: Bu seyahat-i cüz'iyede bir seyr-i umumî ve bir urûc-u küllî var ki tâ Sidretü'l-münteha'ya, tâ Kab-ı Kavseyn'e kadar meratib-i külliye-i esmayede gözüne, kulağına tesadüf eden âyât-ı Rabbaniyeyi ve acayib-i sanat-ı İlahiyeyi işitmiş, görmüştür, der. 0 küçük, cüz'î seyahati hem küllî hem mahşer-i acayip bir seyahatin anahtarı hükmünde gösteriyor.

Eğer zamir, Cenab-ı Hakk'a râci olsa şöyle oluyor ki: Bir abdini bir seyahatte huzuruna davet edip, bir vazife ile tavzif etmek için Mescid-i Haram'dan mecma-ı enbiya olan Mescid-i Aksa'ya gönderip, enbiyalarla görüştürüp, bütün enbiyaların usûl-ü dinlerine vâris-i mutlak olduğunu gösterdikten sonra, tâ Sidretü'l-münteha'ya tâ Kab-ı Kavseyn'e kadar mülk ve melekûtunda gezdirdi.

İşte çendan o bir abddir ve o seyahat, bir mi'rac-ı cüz'îdir. Fakat bu abdin, bütün kâinata taalluk eden bir **emanet** beraberindedir. Hem şu kâinatın rengini değiştirecek bir **nur** beraberdir. Hem saadet-i ebediyenin kapısını açacak bir **anahtar**

beraber olduğu için Cenab-ı Hak kendini "Bütün eşyayı işitir ve görür." sıfatıyla tavsif eder. Tâ o emanet, o nur, o anahtarın cihan-şumul ve muhit ve umum kâinata âmm ve bütün mahlukata şâmil hikmetlerini gösterebilir.

Bu sırr-ı azîmin **dört esası** var.

Birincisi: Mi'racın sırr-ı lüzumu nedir?

İkincisi: Hakikat-i mi'rac nedir?

Üçüncüsü: Hikmet-i mi'rac nedir?

Dördüncüsü: Mi'racın semerat ve faydası nedir?

Birinci Esas

Mi'racın sırr-ı lüzumu:

Mesela deniliyor ki: "Cenab-ı Hak أَقْرَبُ مِنْكَ يَدًا"

dir. Her şeye, her şeyden daha yakındır. Cisimden, mekândan münezzehtir. Her veli, kalbi içinde onunla görüşebilir. Neden dolayı velayet-i Ahmediye (asm) mi'rac gibi uzun bir seyahatin neticesinden sonra, her velinin kendi kalbinde muvaffak olduğu münâcata muvaffak oluyor?"

Elcevap: Şu sırr-ı gamızı **iki temsil** ile fehme takrib ediyoruz. On İkinci Söz'ün sırr-ı i'caz-ı Kur'an ve sırr-ı mi'rac hakkında olan şu iki temsili dinle:

Birinci Temsil: Bir sultanın iki çeşit mükâlemesi, sohbeti, görüşmesi vardır. İki tarzda hitabı, iltifatı vardır.

Birisi: Âmî bir raiyetiyle cüz'î bir iş için hususi bir hâcete dair, has bir telefonla sohbet etmektir.

Diğeri: Saltanat-ı uzma unvanıyla ve hilafet-i kübra namıyla ve hâkimiyet-i âmme haysiyetiyle ve evamirini etrafa neşir ve teşhir maksadıyla, o işlerle alâkadar bir elçisiyle veya o evamir ile münasebettar büyük bir memuru ile konuşmaktır, sohbet etmektir. Ve haşmetini izhar eden ulvi bir fermanla bir mükâlemedir.

İşte şu temsil gibi: Şu kâinat Hâlık'ının ve Mâlikü'l-mülk ve'l-melekût'un ve Hâkim-i ezel ve ebed'in iki tarzda mükâlemesi, sohbeti, iltifatı vardır. Birisi cüz'î ve has, diğeri küllî ve âmm. İşte mi'rac, velayet-i Ahmediyenin (asm) bütün velayatın fevkinde bir külliyet, bir ulviyet suretinde bir tezahürdür ki bütün kâinatın Rabb'i ismiyle, bütün mevcudatın Hâlık'ı unvanıyla Cenab-ı Hakk'ın sohbetine ve münâcatına müşerrefiyettir.

İkinci Temsil: Bir adam elindeki bir âyineyi güneşe karşı tutar. O âyine kendi miktarınca bir ışık ve yedi rengi hâvi bir ziyayı, bir aksi, şemsten alır. Onun nisbetinde güneşle münasebettar olur, sohbet eder. Ve o ışıklı âyineyi karanlıklı hanesine veya dam altındaki küçük, hususi bağına tevcih etse güneşin kıymeti nisbetinde değil belki o âyinenin kabiliyeti miktarınca istifade edebilir. Diğeri ise âyineyi bırakır, doğrudan doğruya güneşe karşı çıkar, haşmetini görür, azametini anlar. Sonra pek yüksek bir dağa çıkar, güneşin pek geniş şaşaa-i saltanatını görür ve bizzat perdesiz onunla görüşür. Sonra döner, hanesinden veya bağının damından geniş pencereler açar, gökteki güneşe karşı yollar yapar, hakiki güneşin daimî ziyası ile sohbet eder, konuşur. Ve böylece minnettarane bir sohbet edebilir ve diyebilir: "Ey yeryüzünü ışıqlıyla yaldızlayan ve zeminin vechini ve bütün çiçeklerin yüzlerini güldüren dünya güzeli, gök nazdarı olan nâzenin güneş! Onlar gibi benim haneciğimi, bahçeciğimi ısındırdın ve ışıklandırdın, bütün dünyayı ışıklandırdığın ve yeryüzünü ısındırdığın gibi." Halbuki evvelki âyine sahibi böyle diyemez. O âyine kaydı altında güneşin aksi ise âsârı mahduddur, o kayda göredir.

İşte Şems-i ezel ve ebed Sultanı olan Zat-ı Ehad ve Samed'in tecellisi, mahiyet-i insaniyeye hadsiz meratibi tazammun eden iki suretle tezahür eder:

Birincisi: Âyine-i kalbe uzanan bir nisbet-i

Rabbaniye ile bir tezahürdür ki herkes istidadına ve tayy-ı meratibde seyr ü sülûküne, esma ve sıfâtın tecelliyatına nisbeten cüz'î ve küllî o Şems-i Ezelî'nin nuruna ve sohbetine ve münâcatına mazhariyeti var.

Galib esma ve sıfâtın zılalinde giden velayetlerin derecatı bu kısımdan

ileri gelir.

İkincisi: İnsanın câmiyeti ve şecere-i kâinatın en münevver meyvesi olduğundan, bütün kâinatta cilveleri tezahür eden esma-i hüsnayı, birden âyine-i ruhunda gösterebilmesi cihetiyle Cenab-ı Hak, tecelli-i zatıyla ve esma-i hüsnanın a'zamî mertebede, nev-i insanın manen en a'zam bir ferdine, tecelli-i a'zam tezahür eder ki bu tezahür ve tecelli, mi'rac-ı Ahmedî (asm) sırrıdır ki onun velayeti, risaletine mebde olur.

Velayet ki zıllıdan geçer, ikinci temsilin birinci adamına benzer. Risalette zıll yoktur, doğrudan doğruya Zat-ı Zülcelal'in ehadiyetine bakar, ikinci temsilin ikinci adamına benzer.

Mi'rac ise velayet-i Ahmediyenin (asm) keramet-i kübrası hem mertebe-i ulyâsı olduğundan, risalet mertebesine inkılab etmiş. Mi'racın bîatını velayettir, halktan Hakk'a gitmiş. Zahir-i mi'rac risalettir, Hak'tan halka geliyor. Velayet, kurbiyet meratibinde sülûktür. Çok meratibin tayyına ve bir derece zamana muhtaçtır. Nur-u a'zam olan risalet ise akrebiyet-i İlahiyenin inkişafı sırrına bakar ki bir ân-ı seyyale kâfidir. Onun için hadîste denilmiş: "Bir anda dönmüş, gelmiş." Şimdi makam-ı istima'da bulunan mülhide deriz ki:

Madem bu kâinat, gayet muntazam bir memleket, gayet muhteşem bir şehir, gayet müzeyyen bir saray hükmündedir. Elbette onun bir hâkimi, bir mâliki, bir ustası vardır.

Madem böyle haşmetli bir Mâlik-i Zülcelal, bir Hâkim-i Zülkemaal, bir Sâni'-i Zülcemal vardır. Hem madem umum o âleme, o memlekete, o şehre, o saraya alâkadarlık gösteren ve havas ve duygularıyla umumuna münasebettar ve nazarı küllî olan bir insan vardır. Elbette o Sâni'-i Muhteşem, o küllî nazarlı ve umumî şuurlu olan insan ile ulvi, a'zamî bir münasebeti bulunacaktır ve ona kudsi bir hitabı ve âli bir teveccühü olacaktır.

Hem madem Âdem aleyhisselâmdan şimdiye kadar şu münasebete mazhar olanların içinde âsârının şهادetiyle, yani küre-i arzın nısfını ve nev-i beşerin humsunu daire-i tasarrufuna aldığı ve kâinatın şekli-i manevisini değiştirdiği, ışıklandırdığı gibi en a'zamî bir mertebede o münasebeti Muhammed-i Arabî (sallallahu aleyhi vesellem) göstermiştir. Öyle ise o münasebetin en a'zamî bir mertebesinden ibaret olan mi'rac, ona elyak ve ona evfaktır.

İkinci Esas

Hakikat-i mi'rac nedir?

Elcevap: Zat-ı Ahmediyenin (asm) meratib-i kemalâtta seyr ü sülûkundan ibarettir. Yani, Cenab-ı Hakk'ın tertib-i mahlukatta tecelli ettirdiği ayrı ayrı isim ve unvanlarla ve saltanat-ı rububiyetinde teşkil ettiği devair-i tedbir ve icadda ve o dairelerde birer arş-ı rububiyet ve birer merkez-i tasarrufa medar olan bir sema tabakasında gösterdiği âsâr-ı rububiyeti, birer birer o abd-i mahsusa göstermekle, o abdi hem bütün kemalât-ı insaniyeyi câmi' hem bütün tecelliyat-ı İlahiyeye mazhar hem bütün tabakat-ı kâinata nâzır ve saltanat-ı rububiyetin dellâlı ve marziyat-ı İlahiyenin mübelliği ve tılsım-ı kâinatın keşşafı yapmak için Burak'a bindirip, berk gibi semavatı seyrettirip, kat'-ı meratib ettirerek, kamervari menzilden menzile, daireden daireye rububiyet-i İlahiyeyi temaşa ettirip, o dairelerin semavatında makamları bulunan ve ihvanı olan enbiyayı birer birer göstererek tâ Kab-ı Kavseyn makamına çıkarmış, ehadiyet ile kelâmına ve rü'yetine mazhar kılmıştır.

Şu yüksek hakikate **iki temsil** dürbünü ile bakılabilir.

Birincisi: Yirmi Dördüncü Söz'de izah edildiği gibi nasıl ki bir padişahın kendi hükûmetinin dairelerinde ayrı ayrı unvanları ve raiyetinin tabakalarında başka başka nam ve vasıfları ve saltanatının mertebelerinde çeşit çeşit isim ve alâmetleri vardır. Mesela, adliye dairesinde hâkim-i âdil ve mülkiyede sultan ve askeriyede kumandan-ı a'zam ve ilmiyede halife ve hâkeza sair isim ve unvanları bulunur. Her bir dairede birer manevî tahtı hükmünde olan makam ve iskemlesi bulunur. O tek padişah, o saltanatın dairelerinde ve tabakat-ı hükûmetin mertebelerinde, bin isim ve unvana sahip olabilir. Birbiri içinde bin taht-ı saltanatı olabilir. Güya o hâkim, her bir dairede şahsiyet-i maneviye haysiyetiyle ve telefonu ile mevcut ve hazır bulunur, bilir. Ve her tabakada kanunıyla, nizamıyla, mümessiliyle görünür, görür. Ve her mertebede perde arkasında hükmüyle, ilmiyle, kuvvetiyle idare eder, bakar. Ve her bir dairenin başka bir merkezi, bir menzili vardır. Ahkâmları birbirinden ayrıdır. Tabakatları birbirinden başkadır.

İşte böyle bir sultan, istediği bir zatı, bütün o dairelerinde gezdirip, her daireye mahsus saltanat-ı şahanesini ve evamir-i hâkimesini gösterip, daireden daireye, tabakadan tabakaya gezdirip tâ huzuruna getirir. Sonra bütün o dairelere taalluk eden bazı evamir-i umumiye-i külliyyeyi ona tevdi eder, gönderir.

İşte bu misal gibi ezel ve ebed Sultanı olan Rabbü'l-âlemîn için rububiyetinin mertebelerinde ayrı ayrı fakat birbirine bakar şe'n ve namları vardır. Ve uluhiyetinin dairelerinde başka başka fakat birbiri içinde görünür isim ve alâmetleri vardır. Ve haşmetli icraatında ayrı ayrı fakat birbirine benzer tecelli ve cilveleri vardır. Ve kudretinin tasarrufatında başka başka fakat birbirini ihsas eder unvanları vardır. Ve sıfatlarının tecelliyatında başka başka fakat birbirini gösterir mukaddes zuhuratı vardır. Ve ef'alinin cilvelerinde çeşit çeşit fakat birbirini ikmal eder tasarrufatı vardır. Ve rengârenk sanatında ve masnuatında çeşit çeşit fakat birbirini temaşa eder haşmetli rububiyeti vardır.

İşte şu sırr-ı azîme binaen kâinatı hayret-feza acib bir tertip ile tanzim etmiş. En küçük tabakat-ı mahlukattan olan zerrattan tâ semavata ve semavatın birinci tabakasından tâ arş-ı a'zama kadar birbiri üstünde teşkilat var. Her bir sema, bir ayrı âlemin damı ve rububiyet için bir arş ve tasarrufat-ı İlahiye için bir merkez hükmündedir. O dairelerde ve o tabakatta çendan ehadiyet itibarıyla bütün esma bulunabilir, bütün unvanlarla tecelli eder. Fakat nasıl ki adliyede hâkim-i âdil unvanı asıldır, hâkimdir. Sair unvanlar orada onun emrine bakar, ona tabidir. Öyle de her bir tabakat-ı mahlukatta, her bir semada bir isim, bir unvan-ı İlahî hâkimdir. Sair unvanlar da onun zımındadır.

Mesela, ism-i Kadîr'e mazhar Hazret-i İsa aleyhisselâm, hangi semada Peygamber aleyhissalâtü vesselâm ile görüştü ise işte o sema dairesinde Cenab-ı Hak, Kadîr unvanıyla bizzat orada mütecellidir. Mesela, Hazret-i Musa aleyhisselâmın makamı olan sema dairesinde en ziyade hüküm-ferma, Hazret-i Musa aleyhisselâmın mazhar olduğu "Mütekellim" unvanıdır ve hâkeza...

İşte Zat-ı Ahmediye aleyhissalâtü vesselâm, çünkü ism-i a'zama mazhardır ve nübüvveti umumîdir ve bütün esmaya mazhardır, elbette bütün devair-i rububiyetle alâkadardır. Elbette o dairelerde makam sahibi olan enbiyalarla görüşmek ve umum tabakattan geçmek, hakikat-i mi'racı

iktiza ediyor.

İkinci Temsil: Nasıl ki bir sultanın unvanlarından olan "kumandan-ı a'zam" unvanı, devair-i askeriye'nin serasker dairesi gibi küllî ve geniş daireden tut, tâ onbaşı dairesi gibi cüz'î ve hususi her bir dairede bir zuhuru, bir cilvesi vardır. Mesela bir nefer; o kumandanlık unvan-ı a'zamın numunesini onbaşı şahsında görür, ona bakar, ondan emir alır. O nefer onbaşı olduğunda; çavuş dairesindeki kumandanlık dairesi nazarına çarpar, ona bakar. Sonra çavuş olsa o vakit kumandanlık numunesini ve cilvesini mülazım dairesinde görür. O makamda ona mahsus bir iskemle bulunur ve hâkeza... Yüzbaşı, binbaşı, ferik, müşir dairelerinden her birinde, dairelerin büyük ve küçüklüğü nisbetinde o kumandanlık unvanını görür.

Şimdi bir neferi o kumandan-ı a'zam, bütün devair-i askeriye'ye taalluk edecek bir vazife ile tavzif etmek istese, bir müfettiş gibi her devairi görüp ve görünecek bir makam vermek istese elbette o kumandan-ı a'zam, o neferi onbaşı dairesinden tut tâ daire-i a'zamına kadar birer birer gezdirecek; tâ görsün, görülsün. Sonra huzuruna kabul edip sohbetine müşerref ederek, nişan ve ferman verip taltif ederek, tâ geldiği yere kadar bir anda gönderir.

Şu temsilde bir noktayı nazara almak lâzım ki padişah eğer âciz olmazsa, surî olduğu gibi manevî cihetinde de iktidarı olsa o vakit ferik, müşir, mülazım gibi eşhası tevkil etmez. Bizzat her yerde bulunur. Yalnız bazı perdeler altında ve makam sahibi eşhasın arkasında, doğrudan doğruya emri o verir. Bazı veliyy-i kâmil olan padişahlar, çok dairelerde bazı eşhas suretinde icraatını yaptığı rivayet edilir.

Şu temsil ile baktığımız hakikat ise acz, onun içinde olmadığı için doğrudan doğruya her bir dairede emir ve hüküm kumandan-ı a'zamdandır geliyor. Onun emriyle, iradesiyle, kuvvetiyledir.

İşte şu temsil gibi Hâkim-i arz ve semavat "Emr-i kün feyekûn"e mâlik Amir-i Mutlak olan Sultan-ı Ezelî ve Ebedî, tabakat-ı mahlukatında cereyan eden ve kemal-i itaat ve intizam ile imtisal olunan, evamir ve kumandanlığının şunatı ve zerrattan seyyarata ve sinekten semavata kadar olan tabakat-ı mahlukat ve tavaif-i mevcudatta küçük büyük, cüz'î küllî tabakatı ve taifeleri ayrı ayrı fakat birbirine bakar bir tarzda birer daire-i rububiyet, birer tabaka-i hâkimiyet görünüyor.

Şimdi, bütün kâinattaki makasıd-ı ulyâ ve netaic-i uzmayı anlayacak ve bütün tabakatın ayrı ayrı vezaif-i ubudiyetlerini görmekle, Zat-ı Kibriya'nın saltanat-ı rububiyetini, haşmet-i hâkimiyetini müşahade ederek o zatın marziyatı ne olduğunu anlamak ve onun saltanatına dellâl olmak için alâküllihal o tabakat ve dairelere bir seyr ü sülûk olacaktır. Tâ daire-i a'zamiyesinin unvanı olan arş-ı a'zamına girecek, tâ Kab-ı Kavseyn'e, yani imkân ve vücub ortasında Kab-ı Kavseyn ile işaret olunan makama girecek ve Zat-ı Celil-i Zülcemal ile görüşecektir ki şu seyr ü sülûk ise mi'racın hakikatidir.

Her bir insan aklıyla hayal süratinde seyeranı, her bir veli kalbiyle berk süratinde cevelanı ve cism-i nurani olan her bir melek ruh süratinde arştan ferşe, ferşten arşa deveranı, ehl-i cennetin insanları, Burak süratinde haşirden beş yüz sene fazla mesafeden cennete çıkmaları olduğu gibi; nur ve nur kabiliyetinde ve evliya kalplerinden daha latîf ve emvatın ruhlarından ve melaike cisimlerinden daha hafif ve cesed-i necmî ve beden-i misalîden daha zarif olan ruh-u Muhammedînin (asm) hadsiz vezaifine medar ve cihazatının mahzeni olan cism-i Muhammedî (asm), elbette onun ruh-u âlîsiyle arşa kadar beraber gidecektir.

Şimdi makam-ı istima'da olan mülhide bakıyoruz. Hatıra geliyor ki:

O mülhid kalbinden der: "Ben Allah'ı tanımıyorum, Peygamberi bilmiyorum, nasıl mi'raca inanacağım?"

Biz de deriz ki: Madem şu kâinat ve mevcudat var ve içinde ef'al ve icad var. Hem madem muntazam bir fiil, fâilsiz olmaz. Manidar bir kitap, kâtipsiz olmaz. Sanatlı bir nakış, nakkasız olmaz. Elbette şu kâinatı dolduran ef'al-i hakîmanenin bir fâili ve yeryüzünün mevsim be-mevsim tazelenen hayret-feza nukuşlarının, manidar mektubatının bir kâtibi, bir nakkaşı vardır.

Hem madem bir işte iki hâkimin bulunması, o işin intizamını bozuyor. Hem madem sinek kanadından tâ semavat kandiline kadar mükemmel bir intizam var. Öyle ise o hâkim birdir. (Bir olmazsa) çünkü her şeyde sanat ve hikmet o derece acibdir ki o şeyin sâni'i, her bir şeye muktedir olacak, her bir işi bilecek bir derecede kadîr-i mutlak olmak lâzım gelir. Öyle ise bir olmazsa, mevcudat adedince ilahların bulunması lâzım gelir. O ilahlar hem birbirine zıt hem birbirine misil olacaklar ve o halde şu acib intizam bozulmamak, yüz bin defa muhaldir.

Hem madem şu mevcudatın tabakatı, bir ordudan bin defa daha muntazam bir emir ile hareket ettiği bilbedahe görünüyor. Yıldızların, güneş ve kamerin muntazaman hareketlerinden tut, tâ badem çiçeklerine kadar her bir taife o kadar muntazam, o kadar mükemmel bir surette Kadîr-i Ezelî'nin otaifeye verdiği nişanları, formları, güzel libasları ve tayin ettiği harekâtı, bin defa ordudan daha muntazam bir tarzda izhar ediyor. Öyle ise şu kâinatın mevcudatı onun emrine bakar ve imtisal eder, perde-i gayb arkasında bir Hâkim-i Mutlak'ı vardır.

Hem madem o Hâkim, bütün yaptığı icraat-ı hakîmane şهادetiyle hem gösterdiği âsâr-ı haşmetle bir Sultan-ı Zülcelal'dir. Hem gösterdiği ihsanat ile gayet Rahîm bir Rab'dir. Hem izhar ettiği güzel sanatlarıyla, sanat-perver ve sanatını çok sever bir Sâni'dir. Hem gösterdiği tezyinat ve merak-âver sanatlarıyla, zîşuurların nazar-ı istihsanını âsârına celbetmek isteyen bir Hâlık-ı Hakîm'dir. Hem hilkat-i âlemde gösterdiği muhayyirü'l-ukûl tezyinatın ne demek olduğunu ve mahlukat nereden gelip nereye gideceğini, rububiyetinin hikmetiyle zîşuura bildirmek istediği anlaşılıyor. Elbette bu Hâkim-i Hakîm ve Sâni'-i Alîm, rububiyetini göstermek ister.

Hem madem bu kadar gösterdiği âsâr-ı lütuf ve merhamet ve garaib-i sanat ile zîşuura kendini tanıttırmak ve sevdirmek ister. Elbette zîşuurlardan arzularını ve onlardaki marziyatı ne olduğunu, bir mübelliğ vasıtasıyla bildirecektir. Öyle ise zîşuurlardan birisini tayin edip onun ile o rububiyetini ilan edecektir. Ve sevdiği sanatlarını teşhir için bir dellâlı kurb-u huzuruna müşerref edip teşhire vasıta edecektir. Ve o ulvi makasidini sair zîşuurlara bildirmekle kemalâtını izhar etmek için birisini muallim tayin edecektir. Ve şu kâinatta dercettiği tılsımı ve şu mevcudatta gizlediği muamma-i rububiyeti manasız kalmamak için herhalde bir rehber tayin edecektir. Ve gösterdiği ve enzarın temasına neşrettiği mehasin-i sanat, faydasız ve abes kalmamak için onlardaki makasıdı ders verecek bir rehber tayin edecektir. Hem marziyatını zîşuurlara tebliğ etmek için birisini bütün zîşuurların fevkinde bir makama çıkaracak ve marziyatını ona bildirecek, onlara gönderecektir.

Madem hakikat ve hikmet böyle iktiza ediyor ve şu vezaiife en elyak Hazret-i Muhammed aleyhissalâtu vesselâmdır. Çünkü bilfiil en mükemmel bir surette o vazifeleri yapmıştır. Teşkil ettiği âlem-i İslâm ve

gösterdiği nur-u İslâmiyet, bir şahid-i âdil ve sadıktır. Öyle ise o zat, doğrudan doğruya bütün kâinatın fevkine çıkıp, bütün mevcudattan geçip bir makama girmek lâzımdır ki bütün mahlukatın Hâlık'ı ile umumî, ulvi, küllî bir sohbet etsin. İşte mi'rac dahi bu hakikati ifade ediyor.

Elhasıl, madem şu azîm kâinatı mezkûr maksatlar gibi çok azîm makasîd ve çok büyük gayeler için şu surette teşkil, tertip ve tezyin etmiştir. Hem madem şu mevcudat içinde, şu umumî rububiyeti, bütün dekaiki ile; şu azîm saltanat-ı uluhiyeti, bütün hakaiki ile görececek insan nev'i vardır. Elbette o Hâkim-i Mutlak, o insan ile konuşacaktır, makasîdini bildirecektir.

Madem her insan cüz'iyetten ve süfliyetten tecerrüd edip en yüksek bir makam-ı küllîye çıkamıyor. O Hâkim'in küllî hitabına bizzat muhatap olamıyor. Elbette o insanlar içinde bazı efrad-ı mahsusa, o vazife ile muvazzaf olacaklar; tâ iki cihetle münasebeti bulunsun. Hem insan olmalı, tâ insanlara muallim olsun. Hem ruhen gayet ulvi olmalı ki tâ doğrudan doğruya hitaba mazhar olsun.

Şimdi madem şu insanlar içinde, şu kâinat Sâni'inin makasîdini en mükemmel bir surette bildiren ve şu kâinat tılsımını keşfeden ve hilkatın muammasını açan ve rububiyetin mehasin-i saltanatına en mükemmel tarzda dellâllık eden Muhammed aleyhissalâtü vesselâmdır. Elbette bütün efrad-ı insaniye içinde öyle bir manevî seyr ü sülûku olacaktır ki cismanî âlemde seyr ü seyahat suretinde bir mi'racı olacaktır. "Yetmiş bin perde" tabir olunan berzah-ı esma ve tecelli-i sıfât ve ef'al ve tabakat-ı mevcudatın arkasına kadar kat'-ı meratib edecektir. İşte mi'rac budur.

Yine hatıra geliyor ki:

Ey müstemi! Sen kalbinden diyorsun ki:

"Nasıl inanayım, her şeyden daha yakın bir Rabb'e binler sene mesafeyi katedip yetmiş bin perdeyi geçtikten sonra onunla görüşmek ne demektir?"

Biz de deriz ki: Cenab-ı Hak her şeye, her şeyden daha yakındır. Fakat her şey, ondan nihayetsiz uzaktır. Nasıl ki güneşin şuuru ve konuşması olsa, senin elindeki âyine vasıtasıyla seninle konuşabilir. İsteddiği gibi sende tasarruf eder. Belki âyine-misal senin göz bebeğinden sana daha yakın olduğu halde, sen dört bin sene kadar ondan uzaksın, hiçbir cihette ona yanaşamazsın. Eğer terakki etsen kamer makamına gelip, doğrudan doğruya bir mukabele noktasına çıksan ona yalnız bir nevi âyinedarlık edebilirsin. Öyle de Şems-i ezel ve ebed olan Zat-ı Zülcelal her şeye her şeyden daha yakın olduğu halde, her şey ondan nihayetsiz uzaktır. Yalnız bütün mevcudatı katedip, cüz'iyetten çıkıp, külliyetin meratibinde gitgide binler hicablardan geçip tâ bütün mevcudata muhit bir ismine yanaşır, ondan daha ileride çok meratibi kateder. Sonra bir nevi kurbiyete müşerref olur.

Hem mesela bir nefer, kumandan-ı a'zamın şahs-ı manevîsinden çok uzaktır. O nefer, kumandanını onbaşılıkta gördüğü küçük bir numune ile gayet uzak bir mesafede, manevî çok perdeler arkasında ona bakar. Hakiki onun şahs-ı manevîsiyle kurbiyet ise mülazımlık, yüzbaşılık, binbaşılık gibi çok meratib-i külliyeden geçmek lâzım geliyor. Halbuki kumandan-ı a'zam; emriyle, kanunuyla, nazarıyla, hükmüyle, ilmiyle –sureten olduğu gibi manen de kumandan ise– bizzat zatıyla o neferin yanında bulunur, görür. Şu hakikat On Altıncı Söz'de gayet kat'î bir surette ispat edildiğinden ona iktifaen burada kısa kesiyoruz.

Yine hatıra gelir ki:

Sen kalbinden dersin: “Ben semavatı inkâr ediyorum, melaikelere inanmıyorum. Semavatta birinin gezmesine, melaiyelerle görüşmesine nasıl inanayım?” Evet, senin gibi akli gözüne inmiş ve gözüne perde çekilmiş adamlara söz anlatmak ve bir şey göstermek, elbette müşküldür. Fakat hak o kadar parlaktır ki körler de görebildiği için **biz de deriz ki:**

Feza-yı ulvi, bi'l-ittifak “esîr” ile doludur. Ziya, elektrik, hararet gibi sair seyyalat-ı latîfe, o feza-yı dolduran bir maddenin vücuduna delâlet eder. Meyveler ağacını, çiçekler çimenlerini, sümbüller tarlalarını, balıklar denizini bilbedahe gösterdiği gibi şu yıldızlar dahi bizzarure menşelerini, tarlasını, denizini, çimengâhının vücudunu, aklın gözüne sokuyorlar.

Madem âlem-i ulvide muhtelif teşkilat var. Muhtelif vaziyetlerde muhtelif ahkâmlar görünüyor. Öyle ise o ahkâmın menşeleri olan semavat, muhtelifdir. İnsanda cisimden başka nasıl akıl, kalp, ruh, hayal, hâfıza gibi manevî vücudlar da var. Elbette insan-ı ekber olan âlemde ve şu insan meyvesinin şeceresi olan kâinatta, âlem-i cismaniyetten başka âlemler var. Hem âlem-i arzdan, tâ cennet âlemine kadar her bir âlemin birer seması vardır.

Hem melaike için deriz ki: Seyyarat içinde mutavassıt ve yıldızlar içinde küçük ve kesif olan küre-i arz; mevcudat içinde en kıymettar ve nurani olan hayat ve şuur, hesapsız bir surette onda bulunuyorlar.

Elbette karanlıklı bir hane hükmünde olan şu arza nisbeten müzeyyen kasırlar, mükemmel saraylar hükmünde olan yıldızlar ve yıldızların denizleri olan gökler; zîşuur ve zîhayat ve pek kesretli ve muhtelifü'l-ecnas olan melaike ve ruhanîlerin meskenleridir. Pek kat'î bir surette İşaratü'l-İ'caz namındaki tefsirimde

ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَىٰ السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ âyetinde, semavatın hem vücudu hem taaddüdü ispat edildiğinden ve melaike hakkında Yirmi Dokuzuncu Söz'de iki kere iki dört eder kat'iyetinde, melaiyelerin vücudunu ispat ettiğimizden onlara iktifaen burada kısa kesiyoruz.

Elhasıl, esîrden yapılmış; elektrik, ziya, hararet, cazibe gibi seyyalat-ı latîfenin medarı olmuş ve hadîste اَللّٰهُمَّ سَمَّاءُ مَوْجٍ اِشَارَتِيyle, seyyarat ve nücumun harekâtına müsait olmuş ve Samanyolu denilen “Mecerretü's-Sema”dan tâ en yakın seyyareye kadar, muhtelif vaziyet ve teşekkülde yedi tabaka, her bir tabaka âlem-i arzdan, tâ âlem-i berzaha, âlem-i misale, tâ âlem-i âhirete kadar birer âlemin damı hükmünde birer semanın bulunması, hikmeten, aklen iktiza eder.

Hem hatıra gelir ki:

Ey mülhid! Sen dersin: “Bin müşkülât ile tayyare vasıtasıyla ancak bir iki kilometre yukarıya çıkılabilir. Nasıl, bir insan cismiyle binler sene mesafeyi birkaç dakika zarfında kateder, gider, gelir?”

Biz de deriz: Arz gibi ağır bir cisim, fenninizce hareket-i seneviyesiyle bir dakikada takriben yüz seksen sekiz saat mesafeyi keser. Takriben yirmi beş bin senelik mesafeyi, bir senede katediyor. Acaba, şu muntazam harekâtı ona yaptıran ve bir sapan taşı gibi döndüren bir Kadîr-i Zülcelal; bir insanı, arşa getiremez mi? Şemsin cazibesi denilen bir kanun-u Rabbanî ile Mevlevî gibi etrafında pek ağır olan cism-i arzı gezdiren bir hikmet, cazibe-i rahmet-i Rahman ile ve incizab-ı muhabbet-i Şems-i Ezel ile bir cism-i insanı berk gibi arş-ı Rahman'a çıkaramaz mı?

Yine hatıra gelir ki:

Diyorsun: "Haydi çıkabilir, niçin çıkmış? Ne lüzumu var? Veliler gibi ruh ve kalbi ile gitse yeter."

Biz de deriz ki: Madem Sâni'-i Zülcelal, mülk ve melekûtundaki âyât-ı acibesini göstermek ve şu âlemin tezgâh ve menbalarını temaşa ettirmek ve a'mal-i beşeriyenin netaic-i uhreviyesini irae etmek istemiş. Elbette âlem-i mubsıratın anahtarı hükmünde olan gözünü ve mesmuat âlemindeki âyâtı temaşa eden kulağını, arşa kadar beraber alması lâzım geldiği gibi; ruhunun hadsiz vezaiife medar olan âlât ve cihazatının makinesi hükmünde olan cism-i mübareğini dahi tâ arşa kadar beraber alması mukteza-yı akıl ve hikmettir.

Nasıl ki cennette, hikmet-i İlahiye cismi ruha arkadaş ediyor. Çünkü pek çok vezaiif-i ubudiyete ve hadsiz lezaiz ve âlâma medar olan cesettir. Elbette o cesed-i mübarek, ruha arkadaş olacaktır. Madem cennete cisim, ruh ile beraber gider. Elbette cennetü'l-me'va gövdesi olan Sidretü'l-müntheha'ya urûc eden Zat-ı Ahmediye (asm) ile cesed-i mübareğini refakat ettirmesi, ayn-ı hikmettir.

Yine hatıra gelir ki:

Dersin: "Birkaç dakikada binler sene mesafeyi katetmek, aklen muhaldir?"

Biz de deriz ki: Sâni'-i Zülcelal'in

sanatında harekât, nihayet derecede muhteliftir. Mesela, savtın süratiyle; ziya, elektrik, ruh, hayal süratleri ne kadar mütefavit olduğu malûm. Seyyaratın dahi fennen harekâtı o kadar muhteliftir ki akıl hayrettedir. Acaba latîf cismi, urûcda süratli olan ulvi ruhuna tabi olmuş; ruh süratinde hareketi nasıl akla muhalif görünür? Hem on dakika yatsan bazı olur ki bir sene kadar hâlâta maruz olursun. Hattâ bir dakikada insan gördüğü rüyayı, onun içinde işittiği sözleri, söylediği kelimatı toplansa uyanık âleminde bir gün, belki daha fazla zaman lâzımdır. Demek oluyor ki bir zaman-ı vâhid, iki şahsa nisbeten, birisine bir gün, birisine de bir sene hükmüne geçer.

Şu manaya bir temsil ile bak ki: İnsanın hareketinden, güllenin hareketinden, savttan, ziyadan, elektrikten, ruhtan, hayalden tezahür eden sürat-i harekâta bir mikyas olmak için şöyle bir saat farz ediyoruz ki o saatte on iğne var. Birisi, saatleri gösterir. Biri de ondan altmış defa daha geniş bir dairede dakikayı sayar. Birisi, altmış defa daha geniş bir daire içinde saniyeleri; diğeri, yine altmış defa daha geniş bir dairede sâliseleri ve hâkeza râbiaları, hâmiseleri, sâdise, sâbia, sâmine, tâsia, tâ âşireleri sayacak gayet muntazam azîm bir dairede birer ibre farz ediyoruz. Faraza saati sayan ibrenin dairesi, küçük saatimiz kadar olsa herhalde âşireleri sayan ibrenin dairesi, arzın medar-ı senevîsi kadar, belki daha fazla olmak lâzım gelir.

Şimdi iki şahıs farz ediyoruz: Biri, saati sayan ibreye binmiş gibi o ibrenin harekâtına göre temaşa ediyor. Diğeri, âşireleri sayan ibreye binmiş. Bu iki şahsın bir zaman-ı vâhidde müşahede ettikleri eşya, saatimizle arzın medar-ı senevîsi nisbeti gibi meşhudatça pek çok farkları vardır. İşte zaman, çünkü harekâtın bir rengi, bir levni yahut bir şeridi hükmünde olduğundan, harekâta cari olan bir hüküm, zamanda dahi caridir.

İşte bir saatte meşhudatımız, bir saatin saati sayan ibresine binen zîşuur şahsın meşhudatı kadar olduğu ve hakikat-i ömrü de o kadar olduğu halde; âşire ibresine binen şahıs gibi aynı zamanda, o muayyen saatte Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm, burak-ı tevfik-i İlahîye biner; berk gibi bütün daire-i mümkinatı katedip, acayib-i mülk ve melekûtu

görüp, daire-i vücub noktasına çıkıp, sohbeta müşerref olup, rü'yet-i cemal-i İlahîye mazhar olarak, fermanı alıp vazifesine dönebilir ve dönmüş ve öyledir.

Yine hatıra gelir ki:

Dersiniz: "Evet olabilir, mümkündür. Fakat her mümkün vaki olmuyor. Bunun emsali var mı ki kabul edilsin? Emsali olmayan bir şeyin, yalnız imkânı ile vukuuna nasıl hükmedilebilir?"

Biz de deriz ki: Emsali o kadar çoktur ki hesaba gelmez. Mesela, her zînazar gözüyle yerden tâ Neptün seyyaresine kadar bir saniyede çıkar. Her zîilim aklıyla kozmoğrafya kanunlarına binip yıldızların tâ arkasına bir dakikada gider. Her zîiman, namazın ef'al ve erkânına fikrini bindirip, bir nevi mi'rac ile kâinatı arkasına atıp huzura kadar gider. Her zîkalb ve kâmil veli, seyr ü sülûk ile arştan ve daire-i esma ve sıfâttan kırk günde geçebilir. Hattâ Şeyh-i Geylanî, İmam-ı Rabbanî gibi bazı zatların ihbarat-ı sadıklararı ile bir dakikada arşa kadar urûc-u ruhanîleri oluyor. Hem ecsam-ı nurani olan melaikelerin arştan ferşe, ferşten arşa kısa bir zamanda gitmeleri ve gelmeleri vardır. Hem ehl-i cennet, mahşerden cennet bağlarına kısa bir zamanda urûc ediyorlar.

Elbette bu kadar numuneler gösteriyorlar ki bütün evliyaların sultanı, umum mü'minlerin imamı, umum ehl-i cennetin reisi ve umum melaikenin makbulü olan Zat-ı Ahmediye'nin (asm) seyr ü sülûkuna medar bir mi'racı bulunması ve onun makamına münasip bir surette olması, ayn-ı hikmettir ve gayet makuldür ve şüphesiz vakidir.

Üçüncü Esas

Hikmet-i mi'rac nedir?

Elcevap: Mi'racın hikmeti o kadar yüksektir ki fikr-i beşer ulaşamıyor. O kadar derindir ki ona yetişemiyor. O kadar incedir ve latiftir ki akıl kendi başıyla göremiyor. Fakat bazı işaretlerle, hakikatleri bilinmezse de vücudları bildirilebilir. Şöyle ki:

Şu kâinatın Hâlık'ı, şu kesret tabakatında nur-u vahdetini ve tecelli-i ehadiyetini göstermek için kesret tabakatının müntehasından tâ mebde-i vahdete bir hayt-ı ittisal suretinde bir mi'rac ile bir ferd-i mümtazı, bütün mahlukat hesabına, kendine muhatap ittihaz ederek, bütün zîşuur namına, makasıd-ı İlahiyesini ona anlatmak ve onunla bildirmek ve onun nazarı ile âyine-i mahlukatında cemal-i sanatını, kemal-i rububiyetini müşahede etmek ve ettirmektir.

Hem Sâni'-i âlem'in, âsârın şehadetiyle nihayetsiz cemal ve kemali vardır. Cemal hem kemal, ikisi de mahub-u lizatihîdirler. Yani bizzat sevilirler. Öyle ise o cemal ve kemal sahibinin cemal ve kemaline nihayetsiz bir muhabbeti vardır. O nihayetsiz muhabbeti, masnuatında çok tarzlarda tezahür ediyor. Masnuatını sever çünkü masnuatının içinde cemalini, kemalini görür. Masnuat içinde en sevimli ve en âlî, zîhayattır. Zîhayatlar içinde en sevimli ve âlî, zîşuurdur. Ve zîşuurun içinde câmiyet itibarıyla en sevimli, insanlar içinde bulunur. İnsanlar içinde istidadı tamamıyla inkişaf eden, bütün masnuatta münteşir ve mütecelli kemalâtın numunelerini gösteren fert, en sevimlidir.

İşte Sâni'-i mevcudat, bütün mevcudatta intişar eden tecelli-i muhabbetin bütün envaını bir noktada, bir âyinede görmek ve bütün enva-ı cemalini, ehadiyet sırrıyla göstermek için; şecere-i hilkatten bir meyve-i münevver derecesinde ve kalbi, o şecerenin hakaik-i esasiyesini istiab edecek bir çekirdek hükmünde olan bir zatı, o mebde-i evvel olan

çekirdekten, tâ münteha olan meyveye kadar bir hayt-ı ittisal hükmünde olan bir mi'rac ile o ferdin kâinat namına mahubiyetini göstermek ve huzuruna celbetmek ve rü'yet-i cemaline müşerref etmek ve ondaki halet-i kudsiyeyi başkasına sirayet ettirmek için kelâmıyla taltif edip fermanıyla tavzif etmektir.

Şimdi şu hikmet-i âliyyeye bakmak için **iki temsil** dürbünüyle tarassud edeceğiz.

Birinci temsil: On Birinci Söz'ün hikâye-i

temsiliyesinde tafsilen beyan edildiği gibi nasıl ki bir sultan-ı zîşanın, pek çok hazineleri ve o hazinelerde pek çok cevahirlerin envayı bulunsa hem sanayi-i garibede çok mahareti olsa ve hesapsız fûnun-u acibeye marifeti, ihatası bulunsa, nihayetsiz ulûm-u bedîaya ilim ve ittılai olsa; her cemal ve kemal sahibi, kendi cemal ve kemalini görüp ve göstermek istemesi sırrınca elbette o sultan-ı zîfûnun dahi bir meşher açmak ister ki içinde sergiler dizsin, tâ nâsın enzarına saltanatının haşmetini hem servetinin şaşaasını hem kendi sanatının hârikalarını hem kendi marifetinin garibelerini izhar edip göstere; tâ cemal ve kemal-i manevisini iki vecihle müşahede etsin. Bir vechi: Bizzat nazar-ı dekaik-aşinasıyla görsün. Diğeri: Gayrın nazarıyla baksın. Ve şu hikmete binaen elbette cesîm, muhteşem, geniş bir saray yapmaya başlar. Şahane bir surette dairelere, menzillere taksim eder. Hazinelerinin türlü türlü murassaatiyle süslendirip kendi dest-i sanatının en güzel, en latîf sanatlarıyla ziynetlendirir. Fûnun ve hikmetinin en incelikleriyle tanzim eder. Ve ulûmunun âsâr-ı mu'cizekâraneleriyle donatır, tekmil eder. Sonra nimetlerinin çeşitleriyle, taamlarının lezzetleriyle, her taifeye lâıyk sofraları serer. Bir ziyafet-i âmme izhar eder. Sonra raiyetine kendi kemalâtını göstermek için onları seyre ve ziyafete davet eder.

Sonra birisini yaver-i ekrem yapar, aşağıki tabakat ve menzillerden yukarıya davet eder; daireden daireye, üst üstteki tabakalarda gezdirir. O acib sanatının makinelerini ve tezgâhlarını ve aşağıdan gelen mahsulatın mahzenlerini göstere göstere, tâ daire-i hususiyesine kadar getirir. Bütün o kemalâtının madeni olan mübarek zatını ona göstermekle ve huzuruyla onu müşerref eder. Kasrın hakaikini ve kendi kemalâtını ona bildirir. Seyircilere rehber tayin eder, gönderir. Tâ o sarayın sâni'ini, o sarayın müştemilatıyla, nukuşuyla, acayibiyle, ahaliye tarif etsin. Ve sarayın nakışlarındaki rumuzunu bildirip ve içindeki sanatlarının işaretlerini öğretip, derûnundaki manzum murassalar ve mevzun nukuş nedir ve saray sahibinin kemalâtını ve hünerlerini nasıl gösterirler, o saraya girenlere tarif etsin ve girmenin âdabını ve seyrin merasimini bildirip ve görünmeyen sultan-ı zîfûnun ve zîşuuna karşı, marziyatı ve arzuları dairesinde teşrifat merasimini tarif etsin. Aynen öyle de **وَلِلَّهِ الْعِلْمُ الْعَلِيِّ** ezel ebed Sultanı olan Sâni'-i Zülcelal, nihayetsiz kemalâtını ve nihayetsiz cemalini görmek ve göstermek istemiştir ki şu âlem sarayını öyle bir tarzda yapmıştır ki her bir mevcud, pek çok dillerle onun kemalâtını zikreder. Pek çok işaretlerle cemalini gösterir. Esmâ-i hüsnasının her bir isminde ne kadar gizli manevisi definelere ve her bir unvan-ı mukaddesesinde ne kadar mahfî letaif bulunduğunu, şu kâinat bütün mevcudatıyla gösterir. Ve öyle bir tarzda gösterir ki bütün fûnun, bütün desatiriyle şu kitab-ı kâinatı, zaman-ı Âdem'den beri mütalaa ediyor. Halbuki o kitap, esma ve kemalât-ı İlahiyeye dair ifade ettiği manaların ve gösterdiği âyetlerin öşri mi'şarını daha okuyamamış.

İşte şöyle bir saray-ı âlemi, kendi kemalât ve cemal-i manevisini

görmek ve göstermek için bir meşher hükmünde açan Celil-i Zülcemal, Cemil-i Zülcelal, Sâni'-i ZülkemaI'in hikmeti iktiza ediyor ki şu âlem-i arzdeki zîşuurlara nisbeten abes ve faydasız olmamak için o sarayın âyetlerinin manasını birisine bildirsin. O saraydaki acayibin menbalarını ve netaicinin mahzenleri olan avâlim-i ulviyede birisini gezdirdin. Ve bütün onların fevkine çıkarsın ve kurb-u huzuruna müşerref etsin ve âhret âlemlerinde gezdirdin, umum ibadına bir muallim ve saltanat-ı rububiyetine bir dellâl ve marziyat-ı İlahiyesine bir mübelliğ ve saray-ı âlemindeki âyât-ı tekviniyesine bir müfessir gibi çok vazifeler ile tavzif etsin. Mu'cizat nişanlarıyla imtiyazını göstereyin. Kur'an gibi bir ferman ile o şahsı, Zat-ı Zülcelal'in has ve sadık bir tercümanı olduğunu bildirsin.

İşte mi'racın pek çok hikmetlerinden şu temsil dürbünüyle bir ikisini numune olarak gösterdik. Sairlerini kıyas edebilirsiniz.

İkinci Temsil: Nasıl ki bir zat-ı zîfünun, mu'ciz-nüma bir kitabı telif edip yazsa; öyle bir kitap ki her sahifesinde yüz kitap kadar hakaik, her satırında yüz sahife kadar latîf manalar, her bir kelimesinde yüz satır kadar hakikatler, her harfinde yüz kelime kadar manalar bulursa bütün o kitabın maânî ve hakaikleri, o kâtib-i mu'ciz-nümanın kemalât-ı maneviyesine baksa, işaret etse elbette öyle bitmez bir hazineyi kapalı bırakıp abes etmez. Her halde o kitabı, bazılara ders verecek. Tâ o kıymettar kitap, manasız kalıp beyhude olmasın. Onun gizli kemalâtı zahir olup kemalini bulsun ve cemal-i manevîsi görünsün. O da sevinisin ve sevdirdin. Hem o acib kitabı bütün maânîsiyle, hakaikiyle ders verecek birisini, en birinci sahifeden tâ nihayete kadar üstünde ders vere vere geçirecektir.

Aynen öyle de Nakkaş-ı Ezelî, şu kâinatı, kemalâtını ve cemalini ve hakaik-i esmasını göstermek için öyle bir tarzda yazmıştır ki bütün mevcudat, hadsiz cihetlerle nihayetsiz kemalâtını ve esma ve sıfâtını bildirir, ifade eder. Elbette bir kitabın manası bilinmezse hiçe sukut eder. Bâhusus böyle her bir harfi, binler manayı tazammun eden bir kitap, sukut edemez ve ettirilmez. Öyle ise o kitabı yazan, elbette onu bildirecektir, her taifenin istidadına göre bir kısmını anlattıracaktır. Hem umumunu, en âmm nazarlı, en küllî şuurlu, en mümtaz istidatlı bir ferde ders verecektir. Öyle bir kitabın umumunu ve küllî hakaikini ders vermek için gayet yüksek bir seyr ü sülûk ettirmek hikmeten lâzımdır. Yani, birinci sahifesi olan tabakat-ı kesretin en nihayetinden tut, tâ münteha sahifesi olan daire-i ehadiyete kadar bir seyeran ettirmek lâzım geliyor. İşte şu temsil ile mi'racın ulvi hikmetlerine bir derece bakabilirsiniz.

Şimdi makam-ı istima'da olan mülhide bakıp kalbini dinleyeceğiz, ne hale girdiğini göreceğiz. İşte hatıra geliyor ki:

Onun kalbi diyor: Ben inanmaya başladım. Fakat iyi anlayamıyorum. Üç mühim müşkülüm daha var.

Birincisi: Şu mi'rac-ı azîm, niçin Muhammed-i Arabî aleyhissalâtü vesselâma mahsustur?

İkincisi: O zat, nasıl şu kâinatın çekirdeğidir?

Dersiniz: Kâinat, onun nurundan halk olunmuş. Hem kâinatın en âhir ve en münevver meyvesidir. Bu ne demektir?

Üçüncüsü: Sâbık beyanatınızda diyorsunuz ki âlem-i ulviye çıkmak; şu âlem-i arziyedeki âsârların makinelerini, tezgâhlarını ve netaicinin mahzenlerini görmek için urûc etmiştir. Ne demektir?

Elcevap:

Birinci Müşkölünüz: Otuz adet Sözlerde tafsilen

halledilmiştir. Yalnız şurada Zat-ı Ahmediye'nin (asm) kemalâtına ve delail-i nübüvvetine ve o mi'rac-ı a'zama en elyak o olduğuna icmalî işaretler nevinde, bir muhtasar fihriste gösteriyoruz. Şöyle ki:

Evvela: Tevrat, İncil, Zebur gibi kütüb-ü

mukaddeseden, pek çok tahrifata maruz oldukları halde, şu zamanda dahi Hüseyin-i Cisrî gibi bir muhakkik, nübüvvet-i Ahmediyeye (asm) dair yüz on dört işarî beşaretleri çıkarıp "Risale-i Hamîdiye"de göstermiştir.

Sâniyen: Tarihçe sabit, Şıkk ve Satih gibi meşhur

iki kâhinin, nübüvvet-i Ahmediyeden (asm) biraz evvel, nübüvvetine ve Âhir Zaman Peygamberi o olduğuna beyanatları gibi çok beşaretler, sahih bir surette tarihen nakledilmiştir.

Sâlisen: Veladet-i Ahmediye (asm) gecesinde

Kâbe'deki sanemlerin sukutuyla, Kisra-yı Faris'in saray-ı meşhuresi olan Eyvan'ı inşikak etmesi gibi irhasat denilen yüzer hârîka, tarihçe meşhurdur.

Râbian: Bir orduya parmağından gelen suyu içirmesi

ve camide bir cemaat-i azîme huzurunda, kuru direğin, minberin naklinden dolayı müfarakat-ı Ahmediyeden (asm) deve gibi enîn ederek ağlaması وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ nassı ile şakk-ı kamer gibi muhakkiklerin tahkikatıyla bine bâliğ mu'cizatla serfiraz olduğunu tarih ve siyer gösteriyor.

Hâmisen: Dost ve düşmanın ittifakıyla ahlâk-ı

hasenenin şahsında en yüksek derecede; ve bütün muamelatının şهادetiyle secaya-yı sâmiye, vazifesinde ve tebligatında en âlî bir derecede; ve din-i İslâm'daki mehasin-i ahlâkın şهادetiyle, şeriatında en âlî hisal-ı hamîde, en mükemmel derecede bulunduğu ehl-i insaf ve dikkat tereddüt etmez.

Sâdisen: Onuncu Söz'ün İkinci İşareti'nde işaret

edildiği gibi uluhiyet, mukteza-yı hikmet olarak tezahür istemesine mukabil, en a'zamî bir derecede Zat-ı Ahmediye (asm) dinindeki a'zamî ubudiyetiyle en parlak bir derecede göstermiştir.

Hem Hâlık-ı âlem'in nihayet kemaldeki cemalini bir vasıta ile göstermek, mukteza-yı hikmet ve hakikat olarak istemesine mukabil; en güzel bir surette gösterici ve tarif edici, bilbedahe o zattır.

Hem Sâni'-i âlem'in nihayet cemalde olan kemal-i sanatı üzerine enzar-ı dikkati celbetmek, teşhir etmek istemesine mukabil; en yüksek bir sadâ ile dellâllık eden, yine bilmüşahede o zattır.

Hem bütün âlemlerin Rabb'i, kesret tabakatında vahdaniyetini ilan etmek istemesine mukabil –tevhidin en a'zamî bir derecede– bütün meratib-i tevhidi ilan eden yine bizzarure o zattır.

Hem Sahib-i âlem'in nihayet derecede âsârındaki cemalin işaretiyle, nihayetsiz hüsn-ü zatîsini ve cemalinin mehasinini ve hüsnünün letaifini âyinelerde mukteza-yı hakikat ve hikmet olarak görmek ve göstermek istemesine mukabil; en şaşıklı bir surette âyinedarlık eden ve gösteren ve sevip ve başkasına sevdiren yine bilbedahe o zattır.

Hem şu saray-ı âlemin Sâni'i, gayet hârîka mu'cizeleri ile ve gayet kıymettar cevahirler ile dolu hazine-i gaybiyelerini izhar ve teşhir istemesi ve onlarla kemalâtını tarif etmek ve bildirmek istemesine mukabil; en a'zamî bir surette teşhir edici ve tavsif edici ve tarif edici yine bilbedahe o zattır.

Hem şu kâinatın Sâni'i, şu kâinatı enva-ı acayip ve ziynetlerle süslendirmek suretinde yapması ve zîşuur mahlukatını seyir ve tenezzüh

ikinci işkâl ettiğin hakikat o kadar derindir, o kadar yüksektir ki akıl ona ne ulaşır ne de yanaşır; illâ nur-u iman ile görünür. Fakat bazı temsilat ile o hakikatin vücudu, fehme takrib edilir. Öyle ise bir nebze takribe çalışacağız.

İşte şu kâinata nazar-ı hikmetle bakıldığı vakit, azîm bir şecere manasında görünür. Ve şecerenin nasıl dalları, yaprakları, çiçekleri, meyveleri vardır. Şu şecere-i hilkatın de bir şıkkı olan âlem-i süflînin; anâsır dalları, nebatat ve eşcar yaprakları, hayvanat çiçekleri, insan meyveleri hükmünde görünür. Sâni'-i Zülcelal'in ağaçlar hakkında cari olan bir kanunu, elbette şu şecere-i a'zamda da cari olmak, mukteza-yı ism-i Hakîm'dir. Öyle ise mukteza-yı hikmet, şu şecere-i hilkatın de bir çekirdekten yapılmasıdır. Hem öyle bir çekirdek ki âlem-i cismanîden başka, sair âlemlerin numunesini ve esasatını câmi' olsun. Çünkü binler muhtelif âlemleri tazammun eden kâinatın çekirdek-i aslîsi ve menşei, kuru bir madde olamaz.

Madem şu şecere-i kâinattan daha evvel, o neviden başka şecere yok. Öyle ise ona menşe ve çekirdek hükmünde olan mana ve nur, elbette yine şecere-i kâinatta bir meyve libasının giydirilmesi, yine Hakîm isminin muktezasıdır. Çünkü çekirdek daima çıplak olamaz. Madem evvel-i fıtratta meyve libasını giymemiş. Elbette, âhirde o libası giyecektir.

Madem o meyve insandır. Ve madem insan içinde sâbıkan ispat edildiği üzere, en meşhur meyve ve en muhteşem semere ve umumun nazar-ı dikkatini celbeden ve arzın nısfını ve beşerin humsunun nazarını kendine hasreden ve mehasin-i maneviyesi ile âlemi, ya nazar-ı muhabbet veya hayretle kendine baktıran meyve ise Zat-ı Muhammediye aleyhissalâtü vesselâmdır. Elbette kâinatın teşekkülüne çekirdek olan nur, onun zatında cismini giyerek en âhir bir meyve suretinde görünecektir.

Ey müstemi! Şu acib kâinat-ı azîme, bir insanın cüz'î mahiyetinden halk olunmasını istib'ad etme. Bir nevi âlem gibi olan muazzam çam ağacını, buğday tanesi kadar bir çekirdekten halk eden Kadîr-i Zülcelal, şu kâinatı "Nur-u Muhammedî"den aleyhissalâtü vesselâm nasıl halk etmesin veya edemesin?

İşte şecere-i kâinat, şecere-i tûba gibi gövdesi ve kökü yukarıda, dalları aşağıda olduğu için; aşağıdaki meyve makamından, tâ çekirdek-i aslî makamına kadar, nurani bir hayt-ı münasebet var.

İşte mi'rac, o hayt-ı münasebetin gılaflı ve suretidir ki: Zat-ı Ahmediye aleyhissalâtü vesselâm, o yolu açmış; velayetiyle gitmiş, risaletiyle dönmüş ve kapıyı daha açık bırakmış. Arkasındaki evliya-i ümmeti, ruh ve kalp ile o cadde-i nuranide, mi'rac-ı Nebevînin gölgesinde seyr ü sülûk edip istidatlarına göre makamat-ı âliyyeye çıkıyorlar.

Hem sâbıkan ispat edildiği üzere şu kâinatın Sâni'-i, birinci işkâlin cevabında gösterilen makasid için şu kâinatı, bir saray suretinde yapmış ve tezyin etmiştir. O makasidın medarı, Zat-ı Ahmediye (asm) olduğu için kâinattan evvel Sâni'-i kâinat'ın nazar-ı inayetinde olması ve en evvel tecellisine mazhar olmak lâzım geliyor. Çünkü bir şeyin neticesi, semeresi; evvel düşünülür. Demek vücuten en âhir, manen de en evveldir. Halbuki Zat-ı Ahmediye (asm) hem en mükemmel meyve hem bütün meyvelerin medar-ı kıymeti ve bütün maksatların medar-ı zuhuru olduğundan en evvel tecelli-i icada mazhar, onun nuru olmak lâzım gelir.

Üçüncü Müşkülün o kadar geniştir ki bizim gibi dar zihinli insanlar, istiab ve ihata edemez. Fakat uzaktan uzağa bakabiliriz.

Evet, âlem-i süflînin manevî tezgâhları ve küllî kanunları, avâlim-i

ulviyededir. Ve mahşer-i masnuat olan küre-i arzın hadsiz mahlukatının netaic-i a'malleri ve cin ve insan semerat-ı ef'alleri, yine avâlim-i ulviyede temessül eder. Hattâ hasenat cennetin meyveleri suretine, seyiyat ise cehennem zakkımları şekline girdikleri, pek çok emarat ve pek çok rivayatın şahadeti ile ve hikmet-i kâinatın ve ism-i Hakîm'in iktizasıyla beraber, Kur'an-ı Hakîm'in işaretini gösteriyor. Evet, zeminin yüzünde kesret o kadar intişar etmiş ve hilkat o kadar teşabüh etmiş ki bütün kâinata münteşir umum masnuatın pek çok fevkinde ecnas-ı mahlukat ve esnaf-ı masnuat, küre-i zeminde bulunur, değişir; daima dolup boşalır.

İşte şu cüz'iyat ve kesretin menbaları, madenleri elbette küllî kanunlar ve küllî tecelliyat-ı esmaiyyedir ki o küllî kanunlar, o küllî tecelliler ve o muhit esmaların mazharları da bir derece basit ve safi ve her biri bir âlemin arşı ve sakfı ve bir âlemin merkez-i tasarrufu hükmünde olan semavattır ki o âlemlerin birisi de Sidretü'l-münteha'daki cennetü'l-me'vadır. Yerdeki tesbihat ve tahmidat, o cennetin meyveleri suretinde (Muhbir-i Sadık'ın ihbarıyla) temessül ettiği sabittir. İşte bu üç nokta gösteriyorlar ki: Yerde olan netaic ve semeratın mahzenleri oralardadır ve mahsulatı o tarafa gider.

Deme ki: Havaî bir "Elhamdülillah" kelime, nasıl mücessem bir meyve-i cennet olur?

Çünkü sen gündüz uyanık iken güzel bir söz söylersen, bazen rüyada güzel bir elma şeklinde yersin. Gündüz çirkin bir sözün, gecede acı bir şey suretinde yutarsın. Bir gıybet etsen murdar bir et suretinde sana yedirirler. Öyle ise şu dünya uykusunda söylediğin güzel sözlerin ve çirkin sözlerin, meyveler suretinde uyanık âlemi olan âlem-i âhirette yersin ve yemesini istib'ad etmemelisin.

Dördüncü Esas

Mi'racın semeratı ve faydası nedir?

Elcevap: Şu şecere-i tûba-i maneviye olan mi'racın beş yüzden fazla meyvelerinden numune olarak yalnız beş tanesini zikredeceğiz.

Birinci Meyve: Erkân-ı imaniyenin hakaikini göz ile görüp melaikeyi, cenneti, âhireti, hattâ Zat-ı Zülcelal'i göz ile müşahade etmek; kâinata ve beşere öyle bir hazine ve bir nur-u ezeli ve ebedî bir hediye getirmiştir ki şu kâinatı, perişan ve fâni ve karmakarışık bir vaziyet-i mevhumeden çıkarıp, o nur ve o meyve ile o kâinatı kudsi mektubat-ı Samedaniye, güzel âyine-i cemal-i Zat-ı Ehadiye vaziyeti olan hakikatini göstermiş. Kâinatı ve bütün zîşuuru sevindirip mesrur etmiş.

Hem o nur ve o meyve ile beşeri müşevveş, perişan, âciz, fakir, hâcatı hadsiz, a'dası nihayetsiz ve fâni, bekasız bir vaziyet-i dalaletkâraneden o insanı o nur, o meyve-i kudsiye ile ahsen-i takvimde bir mu'cize-i kudret-i Samedaniyesi ve mektubat-ı Samedaniyenin bir nüsha-i câması ve Sultan-ı ezel ve ebed'in bir muhatabı, bir abd-i hâssı, kemalâtının istih sancısı, halili ve cemalinin hayretkârı, habibi ve cennet-i bâkiyesine namzet bir misafir-i azizi suret-i hakikisinde göstermiş. İnsan olan bütün insanlara, nihayetsiz bir sürur, hadsiz bir şevk vermiştir.

İkinci Meyve: Sâni'-i mevcudat ve Sahib-i kâinat ve

Rabbü'l-âlemîn olan Hâkim-i ezel ve ebed'in marziyat-ı Rabbaniyesi olan İslâmiyet'in –başta namaz olarak– esasatını, cin ve inse hediye getirmiştir ki o marziyatı anlamak, o kadar merak-âver ve saadet-averdir ki tarif edilmez. Çünkü herkes, büyükçe bir veliyy-i nimet, yahut

muhsin bir padişahının uzaktan arzularını anlamaya ne kadar arzu keş ve anlasa ne kadar memnun olur. Temenni eder ki: "Keşke bir vasıta-i muhabere olsa idi doğrudan doğruya o zat ile konuşsa idim. Benden ne istiyor, anlasa idim. Benden onun hoşuna gideni bilse idim." der. Acaba bütün mevcudat kabza-i tasarrufunda ve bütün mevcudattaki cemal ve kemalât, onun cemal ve kemaline nisbeten zayıf bir gölge ve her anda nihayetsiz cihetlerle ona muhtaç ve nihayetsiz ihsanlarına mazhar olan beşer, ne derece onun marziyatını ve arzularını anlamak hususunda hâhişger ve merak-âver olması lâzım olduğunu anlarsın.

İşte Zat-ı Ahmediye (asm) yetmiş bin perde arkasında o Sultan-ı ezel ve ebed'in marziyatını doğrudan doğruya mi'rac semeresi olarak hakkalyakîn işitip, getirip beşere hediye etmiştir.

Evet beşer, kamerdeki hali anlamak için ne kadar merak eder ki biri gidip, dönüp haber verse. Hem ne kadar fedakârlık gösterir. Eğer anlasa ne kadar hayret ve meraka düşer. Halbuki kamer, öyle bir Mâlikü'l-mülk'ün memleketinde geziyor ki kamer, bir sinek gibi küre-i arzın etrafında pervaz eder. Küre-i arz, pervane gibi şemsin etrafında uçar. Şems, binler lambalar içinde bir lambadır ki o Mâlikü'l-mülki Zülcelal'in bir misafirhanesinde mumdarlık eder.

İşte Zat-ı Ahmediye (asm) öyle bir Zat-ı Zülcelal'in şununatını ve acayib-i sanatını ve âlem-i bekada hazain-i rahmetini görmüş, gelmiş, beşere söylemiş. İşte beşer, bu zatı kemal-i merak ve hayret ve muhabbetle dinlemezse, ne kadar hilaf-ı akıl ve hikmetle hareket ettiğini anlarsın.

Üçüncü Meyve: Saadet-i ebediyenin definesini görüp, anahtarını alıp getirmiş; cin ve inse hediye etmiştir. Evet, mi'rac vasıtasıyla ve kendi gözüyle cenneti görmüş ve Rahman-ı Zülcemal'in rahmetinin bâki cilvelerini müşahede etmiş ve saadet-i ebediyeyi kat'iyen hakkalyakîn anlamış, saadet-i ebediyenin vücudunun müjdesini cin ve inse hediye etmiştir ki bîçare cin ve ins, kararsız bir dünyada ve zelzele-i zeval ve firak içindeki mevcudatı, seyl-i zaman ve harekât-ı zerrat ile adem ve firak-ı ebedî denizine döküldüğü olan vaziyet-i mevhome-i can-hıraşanede oldukları hengâmda; şöyle bir müjde, ne kadar kıymettar olduğu ve idam-ı ebedî ile kendilerini mahkûm zanneden fâni cin ve insin kulağında öyle bir müjde, ne kadar saadet-aver olduğu tarif edilmez. Bir adama, idam edileceği anda, onun affıyla kurb-u şahanede bir saray verilse, ne kadar sürura sebeptir. Bütün cin ve ins adedince böyle sürurları topla, sonra bu müjdeye kıymet ver.

Dördüncü Meyve: Rü'yet-i cemalullah meyvesini kendi aldığı gibi o meyvenin her mü'mine dahi mümkün olduğunu, cin ve inse hediye getirmiştir ki o meyve, ne derece leziz ve hoş ve güzel bir meyve olduğunu bununla kıyas edebilirsin. Yani her kalp sahibi bir insan; zîcemal, zîkemal, zîihsan bir zatı sever. Ve o sevmek dahi cemal ve kemal ve ihsanın derecatına nisbeten tezayüd eder, perestiş derecesine gelir, canını feda eder derecede muhabbet bağlar. Yalnız bir defa görmesine, dünyasını feda etmek derecesine çıkar. Halbuki bütün mevcudattaki cemal ve kemal ve ihsan, onun cemal ve kemal ve ihsanına nisbeten; küçük birkaç lemaatın, güneşe nisbeti gibi de olmaz. Demek, nihayetsiz bir muhabbete lâyıf ve nihayetsiz rü'yete ve nihayetsiz bir iştiyaka elyak bir Zat-ı Zülcelali ve'l-kemal'in saadet-i ebediyede rü'yetine muvaffak olması, ne kadar saadet-aver ve medar-ı sürur ve hoş ve güzel bir meyve olduğunu insan isen anlarsın.

Beşinci Meyve: İnsan kâinatın kıymettar bir meyvesi ve Sâni'-i kâinat'ın nazdar sevgilisi olduğu, mi'rac ile anlaşılmiş ve o meyveyi cin ve inse getirmiştir. Küçük bir mahluk, zayıf bir hayvan ve âciz bir zîşuur olan insanı, o meyve ile o kadar yüksek bir makama çıkarır ki kâinatın bütün mevcudatı üstünde bir makam-ı fahir veriyor. Ve öyle bir sevinç ve sürur-u mesudiyetkârane veriyor ki tasvir edilmez. Çünkü âdi bir nefere denilse: "Sen müşir oldun." Ne kadar memnun olur. Halbuki fâni, âciz bir hayvan-ı nâtık, zeval ve firak sillesini daima yiyen bîçare insana; birden ebedî, bâki bir cennette, Rahîm ve Kerîm bir Rahman'ın rahmetinde ve hayal süratinde, ruhun vüs'atında, aklın cevelanında, kalbin bütün arzularında, mülk ve melekûtunda tenezzühe, seyerana ve cevelana muvaffak olduğun gibi saadet-i ebediyede rü'yet-i cemaline de muvaffak olursun denildiği vakit, insanıyeti sukut etmemiş bir insan, ne kadar derin ve ciddi bir sevinç ve süruru kalbinde hissedeceğini tahayyül edebilirsin.

Şimdi makam-ı istima'da olan zata deriz ki:

İlhad gömleğini yırt, at. Mü'min kulağını geçir ve müslim gözlerini tak. Sana iki küçük temsil ile bir iki meyvenin derece-i kıymetini göstereceğiz.

Mesela: Senin ile biz beraber bir memlekette bulunuyoruz.

Görüyoruz ki her şey bize ve birbirine düşman ve bize yabancı, her taraf müthiş cenazelerle dolu, işitilen sesler yetimlerin ağlayışı, mazlumların vaveylâsıdır. İşte biz, şöyle bir vaziyette olduğumuz vakitte; biri gitse, o memleketin padişahından bir müjde getirse, o müjde ile bize yabancı olanlar ahbab şekline girse düşman gördüğümüz kimseler, kardeşler suretine dönse o müthiş cenazeler, huşû ve huzûda, zikir ve tesbihte birer ibadetkâr şeklinde görünse o yetimane ağlayışlar, senakârane "yaşasın"lar hükmüne girse ve o ölümler ve o soymaklar, garatlar terhisat suretine dönse kendi sürurumuz ile beraber, herkesin süruruna müşterek olsak; o müjde ne kadar mesrurane olduğunu elbette anlarsın.

İşte mi'rac-ı Ahmediyenin (asm) bir meyvesi olan nur-u imandan evvel, şu kâinatın mevcudatı, nazar-ı dalaletle bakıldığı vakit; yabancı, muzır, müz'ic, muvahhiş ve dağ gibi cirmler birer müthiş cenaze, ecel herkesin başını kesip adem-âbâd kuyusuna atar. Bütün sadâlar, firak ve zevalden gelen vaveylâlar olduğu halde, dalaletin öyle tasvir ettiği hengâmda; meyve-i mi'rac olan hakaik-i erkân-ı imaniye nasıl mevcudatı sana kardeş, dost ve Sâni'-i Zülcelal'ine zâkir ve müsebbih; ve mevt ve zeval, bir nevi terhis ve vazifeden âzad etmek; ve sadâlar, birer tesbihat hakikatinde olduğunu sana gösterir. Bu hakikati tamam görmek istersen İkinci ve Sekizinci Sözlere bak.

İkinci Temsil: Senin ile biz, sahra-yı kebir gibi bir mevkideyiz. Kum denizi fırtınasında, gece o kadar karanlık olduğundan elimizi bile göremiyoruz. Kimsesiz, hâmisiz, aç ve susuz, meyus ve ümitsiz bir vaziyette olduğumuz dakikada, birden bir zat, o karanlık perdesinden geçip; sonra gelip, bir otomobil hediye getirse ve bizi bindirse, birden cennet-misal bir yerde istikbalimiz temin edilmiş, gayet merhametkâr bir hâmimiz bulunmuş, yiyecek ve içecek ihzar edilmiş bir yerde bizi koysa ne kadar memnun oluruz, bilirsın.

İşte o sahra-yı kebir, bu dünya yüzüdür. O kum denizi, bu hâdisat içinde harekât-ı zerrat ve seyl-i zaman tahrikiyle çalkanan mevcudat ve bîçare insandır. Her insan, endişesiyle kalbi dağdar olan istikbali; müthiş zulümat içinde, nazar-ı dalaletle görüyor. Feryadını işittirecek

kimseyi bilmiyor. Nihayetsiz aç, nihayetsiz susuzdur.

İşte semere-i mi'rac olan marziyat-ı İlahiye ile şu dünya, gayet kerîm bir zatın misafirhanesi, insanlar dahi onun misafirleri, memurları, istikbal dahi cennet gibi güzel, rahmet gibi şirin ve saadet-i ebediye gibi parlak görüldüğü vakit; ne kadar hoş, güzel, şirin bir meyve olduğunu anlarsın.

Makam-ı istima'da olan zat diyor ki:

“Cenab-ı Hakk'a yüz binler hamd ve şükür olsun ki ilhaddan kurtuldum, tevhide girdim, tamamıyla inandım ve kemal-i imanı kazandım.”

Biz de deriz: Ey kardeş! Seni tebrik ediyoruz. Cenab-ı Hak bizleri, Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmın şefaatine mazhar etsin, âmin!

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مِنْ انْشَقَّ بِإِشَارَتِهِ الْقَمَرُ وَنَبَعَ مِنْ أَصَابِعِهِ الْمَاءُ كَالْكَوْثَرِ
صَاحِبِ الْمِعْرَاجِ وَمَا زَاغَ الْبَصَرُ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ مِنْ
أَوَّلِ الدُّنْيَا إِلَى آخِرِ الْمَحْشَرِ ❁

❁ سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

❁ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

❁ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

Kaynak: B.Said Nursi, Sözler Kitabı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları